

ST

NR 4 2000, ÅRGÅNG 15.

ETTEN

ORGAN FÖR INDEPENDENT LIVING-RÖRELSEN I SVERIGE.

Independent Living Sverige. För mänskliga fri- och rättigheter. Mot diskriminering och särlösningar!

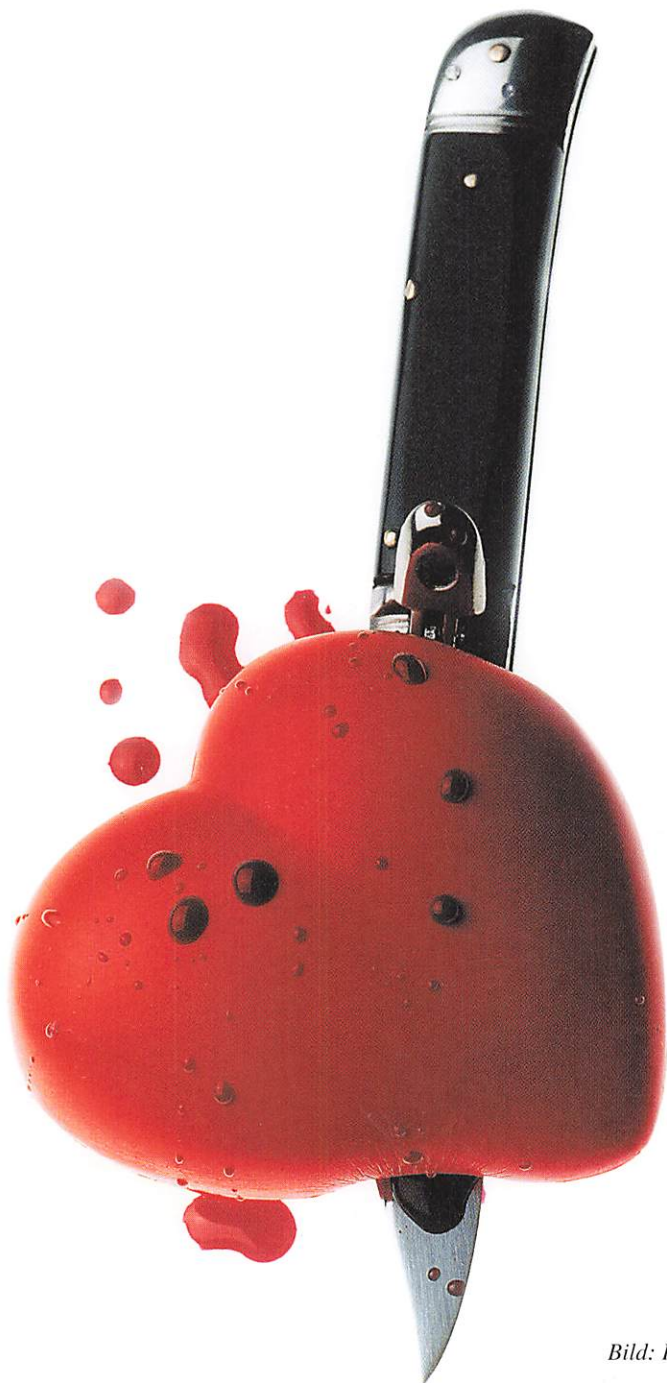

Bild: Paul Knispel

Dolkstötar och visioner

Hoten mot Handikappreformen fortsätter. Få kommuner har insett betydelsen av att LSS är en mycket stark Rättighetslag för individer – därför ses den som en "gökunge" i kommunernas ekonomiska planering, enligt en nyligen framlagd partimotion.

Kommunerna bryter lagarna "ofrivilligt"? Ger upp och vill att staten tar över
– utmärkt anser IL-rörelsen!

Varför ska man ha personlig assistans i STIL?

I STIL bestämmer Du över din vardag. Det ger dina assistenter de bästa förutsättningar att assistera dig på rätt sätt och grundar för att de trivs.

Som medlem i STIL blir du *arbetsledare* för dina assistenter. STIL blir deras arbetsgivare. Det betyder att du har full kontroll över din assistans och föreningen tar arbetsgivaransvaret.

STIL har nära 230 arbetsledare över hela Sverige och över 1500 assistenter anställda. Dina assistenter kan känna sig trygga hos en stor och stabil arbetsgivare.

Som arbetsledare har du rösträtt. Genom den kan du vara med och utveckla STIL. Kanske vill du ta ett större ansvar och kandidera till styrelsen?

Vilken annan form för personlig assistans ger dig full kontroll över både din assistans och din assistansannordnare?

Gunilla Hårdberg, Arbetsledare i STIL

STIL

Bondegatan 39 · 116 33 Stockholm · www.stil.se

tel 08-506 221 50 · fax 08-506 221 70

Linköpingsvägen 7 · 857 31 Sundsvall · tel 060-53 83 12

Independent Living i Sverige arbetar handikappolitiskt för ett tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder. IL i Sverige arbetar också för en undergripande lagstiftning med verk samma sanktioner på områden som t.ex. tillgänglighet till offentliga miljöer och en kollektivtrafik för alla.

IL i Sverige är en del av det globala Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Medlemskap med rösträtt i något av IL-kooperativen förutsätter eget behov av personlig assistans.

Stödmedlemskap diskuteras med respektive kooperativ.

Prenumeration

200 kr/år.

Postgirokonto 73 66 70-1

STILETTEN är organ för **Independent Living i Sverige** och kooperativen STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, GIL, Göteborgs Independent Living, HIL, Helsingborgs Independent Living, EMIL, Eskilstuna Modellen av Independent Living, KIL, Kullabygdens Independent Living.

STILETTEN kommer ut fyra gånger om året.

Redaktör och grafisk form: Roland Ewers

Repro: SG idé & Tryck, Gbg

Ansvarig utgivare: Adolf Ratzka

Postadress STIL:

Bondegatan 39, 116 33 Stockholm

Tel 08-506 221 50, Fax 08-506 221 70,

www.stil.se

eller e-post: johan.sjogren@stil.se

Dolkstötar och visioner

Fotografen Paul Knispel hittade **STILETTEN** i väntrummet på Karolinska Sjukhuset och undrade om bilden på omslaget kunde vara något för oss.

Vi knyter an till en tidig tradition i **STILETTEN** då man delade ut ris och ros till förtjänta. I stället för ris använder vi med Pauls tillstånd dolkstöten. I det här numret har vi riktat en dolkstöt mot ett inslag i TV4:as aktuella reklamfilmsdrive, TV4/nollrasism.nu. Så värst mycket rosor har vi inte hittat, men du är välkommen med tips.

Vi påminner om dolkstöterna som ständigt riktas mot LSS och presenterar en framtidsvision för att eventuellt väcka debatt.

Karl Grunewalds mer jordnära vision om en förnyad LSS-reform är också värd en studie.

God Jul och Gott Nytt År! önskar Redaktören*

Angående prenumerationer och adressändringar

Adressen för adressändringar, uppsägningar av prenumerationer, beställning av prenumerationer mm. är:
STIL, Bondegatan 39, 116 33 Stockholm

Vi har satt detta tecken vid medverkande som har erfarenhet av eget funktionshinder. Därmed vill vi klargöra att vi betraktar det som en merit i arbetet med att skapa opinion och politik för medborgerliga rättigheter och mot diskriminering av människor med funktionshinder.

INNEHÅLL

Allmän information, sid 3

Ledare, sid 4

Dolkstöterna mot LSS, sid 5

Galna-ko-registret, sid 6

Kerstin Wigzell ber om ursäkt sid 7

Några röster om registret, sid 10-11

Brev från Lars Elinderson (m), sid 12

Äpplen och päron, sid 13

Stefan Blom, sid 14-15

En ny internationell juridisk och politisk organisation växer fram, sid 16

Ska staten ta över ansvaret för handikapp-reformen?, sid 18

Bevara och förnya välfärden, sid 18

2010, sid 19

Skapa en positiv särslag för alla med funktionshinder oavsett art och grad, sid 22

Lagstadgade rättigheter, sid 24

En dolkstöt mot TV4 reklam, sid 25

En ombudsman i stället för fem, sid 25

I en utredning, som nyligen presenterades på en konferens i Stockholm med kommunalråd från hela landet, föreslås att staten ska ta över det finansiella ansvaret för de LSS- insatser som idag bärs av kommunerna. Som utredningen anför, skulle statlig finansiering leda till större trygghet för personer med funktionshinder. Kommunalpolitiker från samtliga sju partier sitter med i beredningen av förslaget, som fått namnet skattebasberedningen.

Samma förslag finns med i moderaternas partimotion. (se sid 12 i detta nummer).

Ovanligt skarpsynt, tycker vi, som har lärt känna kommunernas godtyckliga tillämpning av statliga intentioner, varierande prioriteringar och domstolstrots. Går vi mot bättre tider kanske?

Lugn, finansministern var inte imponerad. Han måste ju se till helheten: budgetbalansen, räntorna och Sveriges konkurrenskraft. Människor med funktionshinder brukar inte väga mycket i sådana sammanhang. Även andra grupper far illa med regeringens välfärdspolitik, som nya rapporter visar. Helheten tycks klara sig bra utan oss.

Adolf Ratzka*

Dolkstötarna mot LSS

Vilka är det som riktar dolkstötar mot LSS? – en ”gökunge” i det kommunala budgetarbetet enligt ett utdrag ur ett av våra största partiers senaste motioner. ”Något av det finaste konkreta uttryck för den humanitära utveckling vårt samhälle har genomgått under de senaste 50 åren” (citerat Karl Grunewald f.d. medicinalråd). Är det kommunala politiker som av kortsiktiga ekonomiska skäl inte inser reformens möjligheter och i stället använder den som en ekonomiskt negativ förebild i jämförelse med andra kommunala åtgärden, eller är det tjänstemän som hyser diskriminerande tankar? Varför ska funktionshindrade leva ett sämre liv än övriga i samhället?

Senast i raden av kommuners finurliga trix att komma undan, är att ge klienten ett gynnande besked, men därefter inte verkställa. Ett positivt beslut kan nämligen inte överklagas. Klienten blir rättslös och kommunen behöver inte trotsa domstolsbeslut.

Använd rättighetslagen LSS som förebild och räkna in livskvalitet och grundläggande medborgerliga rättigheter som reella storheter! Se människor som individer med resurser och inte som kollektiva objekt, som tär på samhällsekonomin.

RED*

GALNA KO-REGISTRET

Död eller levande

Är tjuren död eller levande? I det här fallet är det väl inget tvivel. Det är en staty i slakteri-centret Chicago, USA. Tvivel har däremot uppstått kring den gigantiska EU-registreringen av djurbesättningar i Europa.

CDB, Centrala Djurdatabasen, och dess effekter, har sedan det kom igång varit följetong i lantbrukspressen.

Sven-Arne Torstensson fick t.ex. sina slaktade kossor registrerade som levande. Det skulle kosta honom 89 000 kr. Registerhållare är den statliga myndigheten Jordbruksverket som drunknar i arga brev och telefonsamtal från Sveriges lantbrukare.

Bönderna som har koll på sin verksamhet, har ledsnat för längesen. Nu börjar de fakturera för det merarbete det innebär med korrigering av alla listor som skickas ut. Och felen är många. Bara i området Dalsland–Bohuslän är 250 korrigeringar från ca 1 700 bönder registrerade.

På CDB är man medveten om systemets svagheter, men understryker att syftet ju har varit att underlätta för lantbrukarna.

Vi kunde inte låta bli att dra en parallell med det omfattande individbaserade register över äldre och funktionshindrade inom vården som Socialstyrelsen fått regeringens uppdrag att sammanställa.

F.d. medicinalrådet Karl Grunewald uttrycker i senaste numret av tidskriften Intra, stora tvivel över att man kommer att gå iland med denna komplicerade statistiska uppgift.

Förutom de etiska, integritetskränkande och identitetsskyddande aspekterna – vem kommer att kontrollera felaktiga uppgifter i det registret? undrar vi.

Kerstin Wigzell, chef för Socialstyrelsen, ber om ursäkt och skäms. Under tiden pågår arbetet med det integritetskränkande registret oförtrutet vidare.

Protester som lett till nya direktiv ålägger dock Socialstyrelsen att inhämta berörda gruppers synpunkter.

HSO, Handikappförbundens Samarbetsorganisation, är emot förslaget som man anser kan användas i besparingssyfte tvärtemot medlemmarnas intressen.

Kerstin Wigzell, Foto: Marie Swartz, Banzai

Kerstin Wigzell: Jag ber om ursäkt

Diskussionerna kring Socialstyrelsens förslag till handlingsplan för "Övergång till individbaserad statistik över vård och omsorg om äldre och personer med funktionshinder" fortsätter. STILETTEN har träffat Socialstyrelsens chef, generaldirektör Kerstin Wigzell för att lyssna på hennes funderingar kring förslaget.

Under intervjun som görs på Socialstyrelsen i slutet av oktober säger Kerstin Wigzell flera gånger att hon ångrar sin inledning till förslaget till handlingsplan. Hon skrev så här:

"Kommunernas vård och omsorg om äldre och funktionshindrade upptar en stor del av de samlade resurserna för socialtjänsten. Denna verksamhet kostar årligen drygt 80 miljarder kronor ... nästan 80 procent av de totala kostnaderna för socialtjänsten."

OKÄNSLIGT SKRIVET

– Jag håller med om att det var okänsligt skrivet. Med detta vill jag dock inte säga att jag tycker att det där med pengarna inte är viktigt. Det är viktigt och det vill

jag inte göra avsteg ifrån, säger Kerstin Wigzell.

Hon betonar också bristen i att Socialstyrelsen inte kontaktat de närmast berörda – handikapp- och pensionärsorganisationerna – under arbetets gång. Den självkritiska ståndpunkten har Socialstyrelsen haft tidigare.

– Jag vill också återigen framföra ursäkten för att vi inte talat med dem som berörts. Det ska vi verkligen skämmas lite för.

Men trots alla ursäkter är Kerstin Wigzell tydlig med att hon vill att registret genomförs:

FÖLJA EN INDIVID

– Inom det sociala området har Socialstyrelsen alltid varit dålig på kunskap, kvalitet och resultat för den enskilde. För att bli bättre måste vi kunna följa vårdkedjorna genom att bl.a. bygga på statistik, där man kan se vilka insatser som gjorts och för vem. Då behöver man kunna följa en individ. Jag ser det också som en maktfråga för den enskilde. När han eller hon ska välja är det inte bara vem som gör vad, utan också vad detta

ger för resultat som är viktigt.

– När det gäller säkerheten vet jag att de data om sjukvård som redan finns på Socialstyrelsen vilar i trygga händer. Men det saknas en dimension i vårt uppdrag från Socialdepartementet. Det är om den enskilde ska ha rätt att samtycka. Ska man ha rätt att tacka nej till att finnas i registret? Man har redan laglig rätt att få veta vilka uppgifter som finns om en.

Hur kan du vara säker på att informationen ligger säkert på Socialstyrelsen?

– Man kan aldrig vara hundra procentigt säker. Men vi har inte sett något missbruk. Jag tror att det är mera uppgifter som går vilse genom att finnas på papper på skrivbord.

Uppgifter har hamnat i orätta händer. I Göteborg läckte nyligen en tjänsteman på försäkringskassan hemligstämplade uppgifter. Det är ett tydligt exempel på brister i sekretessen, eller hur?

Jag håller med.

PATIENTREGISTER REDAN IDAG

Socialstyrelsen har föreslagit ett införande av ett abortregister. Flera kvinnor uppfattar detta som ett hot mot den fria aborten. Vad säger du om det?

– Vi har redan idag ett patientregister enligt beslut i regering och riksdag. All slutten sjukvård och dagkirurgi finns med och där ingår också en del av aborterna. Vi ville ha med alla i ett register för att göra det möjligt att forska mer kring detta.

– Registers existens och vad som ska stå i register är en värderingsfråga. Att väga det allmännas nytta mot det individuella är politikernas sak – alltså regering och riksdag. Sedan är det vi som ska sköta det.

– Vi tycker att vi mycket väl kan föreslå införande av ett abortregister utan att skämmas. Men vi ska inte driva frågan att det verkligen genomförs, det är inte vår sak. Kanske ska vi kritisera oss själva även här, om vi gått för långt i våra ambitioner.

I förslaget till individbaserad statistik över vård och omsorg om äldre och funktionshindrade föreslår Socialstyrelsen att registret ska omfatta alla som erhållit någon insats från landstingets primärvård år 2005. Är det slutmålet?

– I vårt förslag talar vi om olika faser. Man måste pröva sig fram. Det är inte så att vi menar att det går att genomföra alla insatser.

Efter en norsk registermodell fanns funderingar på att Socialstyrelsen också skulle ta med de insatser som inte utförts men som var önskade av brukarna?

– När vi gör en utvärdering eller uppföljning av en ny lagstiftning om en rättighet så ser vi hur många som fått del av den och hur mycket det har kostat. Men avslagen, som är minst lika intressanta, kommer inte med. Avslagen säger också något om befolkningens självupplevda behov.

Bör man knyta uttalat samtycke, d.v.s. medborgarens godkännande, till det här registret?

– I den hälsodatalagstiftning som täcker de register vi har nu, har man bestämt sig för att inte ha samtycke. När vi fick ett uppdrag om hantering och regle-

”Ingen ska tvingas vara med i Socialstyrelsens register. Är det många som inte vill blir statistiken oanvändbar.”

ring av biobanker, vävnadsprov av människor, föreslog vi däremot att man skulle ha det.

MAN HAR RÄTT ATT UTTRÄDA UR REGISTRET

– Det finns mellanformer också: att man åker in i registret men att man har rätt att utträda. I hälsodatalagen ingår inget efterfrågat samtycke. Den rätten finns inte i de nuvarande s.k. statsmaktsregistren. Men när någon skriver hit och vill bli struken ur ett register så säger vi nästan alltid ja. Det är vår policy. Det är dock inte många som hör av sig.

– På Island fick befolkningen nyligen välja om de ville ta bort all medicinsk data om dem i olika register. Men mycket få utnyttjade möjligheten.

Kerstin Wigzell återkommer ofta till sin syn på den stora nyttan av register. Hon tror också att det finns en beredvilighet hos människor att se att registren kan leda till forskning som kan bidra till att få fram nya mediciner till efterföljande generationer.

Uta Bertram, departementssekreterare på Socialdepartementet har i en tidigare intervju i STILETTEN sagt att det är viktigt att alla berörda är med i registret. Vad händer om det är många som inte vill vara med i registret?

– Om det är tio som säger nej, ger redan det en tveksamhet i materialet. Om flera tusen säger nej blir registret oanvändbart. Men det är inte troligt.

Departementssekreteraren Uta Bertram har tidigare sagt följande: ”Visst kan en person känna det integritetskränkande när han eller hon går till kommunen och

begär hjälp. Men man väljer ju själv om man vill söka hjälp”.

Kanske kan en tvångsregistrering innebära att personer inte söker hjälp just på grund av det.

– Jag reagerade på det uttalandet. Jag delar inte hennes uppfattning.

ENSKILDA MÄNNISKOR SKA VETA VAD SAMHÄLLET KAN ERBJUDA

Vad är det som är så bra med ett sånt här register?

– Att man med hjälp av det kan säga mycket mer om kvalitet, täckning av behov, resultat av det man gör, att få likhetstecken med kvalitet när det gäller äldreomsorg. Det är inte i första hand för att få veta vad man får för pengarna, utan för att enskilda människor ska veta vad samhället kan erbjuda. Och politiker ska få veta vad den offentliga sektorn gör för människor.

Finns det något negativt med det föreslagna registret?

– Ja, exempelvis det som har kommit fram i reaktionerna, att människor kan känna sig övervakade. Och naturligtvis kan allt missbrukas.

INTE INDIVIDEN

Varför måste alla dessa personnummer registreras liksom antal blöjor per dag, antal toalettbesök, omfattning av personlig assistans etc.?

– Det är inte individen vi är intresserade av. Men vi vill veta om en gammal män-

niska som kommer in i ett särskilt boende får leva i lugn och ro eller åker in och ut på akutmottagningen. Då behöver vi fakta om det är en människa som åker in tio gånger till akuten eller om det är tio människor som åker in en gång vardera. Att ange antalet duschbesök i veckan är att gå lite väl långt. Men om jag vore kommunpolitiker så skulle jag vilja veta om mina anställda verkligen tog hand om de gamla.

LÄTT ATT LJUGA

– Det är lätt att ljuga med statistik, men det är ännu lättare utan. Det finns förstås en brytpunkt: hur mycket ska man fråga efter? Med företrädare för funktionshindrade och pensionärer ska vi nu diskutera att den brytpunkten bör sättas mycket tidigare än vad vi hittills skissat på.

DET ÄR REGERING OCH RIKSDAG SOM FATTAR BESLUTET

Är du själv registrerad i något av Socialstyrelsens register?

– Ja, jag har varit inlagd på sjukhus och finns därför med i slutenvårdsregistret. Men jag tänker inte tala om varför jag var inlagd.

– För mig är sjukvården och sociala insatser inom äldreomsorgen oerhört viktiga. För att få dessa att fungera bättre behövs det här registret, jag kan inte se något skamligt i det. Samtidigt har jag full förståelse för att folk blir oroliga. Det blir dock inget register om det inte finns ett stöd hos folket. Därför vill jag betona att det är regering och riksdag som fattar beslutet om ett nytt register och inte Socialstyrelsen.

– Vi är en expertmyndighet men vi arbetar med frågor där det ingår mycket värderingar och mycket etik. Men vi får se till att vi inte går in på det område där man inte kan stödja sig på sakkunskap. Vår roll gentemot beslutsfattare och allmänhet är att reda ut vad som är det sakliga underlaget och i det kan etiska frågeställningar ingå.

HOLGER NILÉN, FRILANSJOURNALIST

Ny handläggning

Nedan visas den nya handläggningen av förslaget om registrering av äldre och funktionshindrade.

Den 14 september fick Socialstyrelsen ett tilläggsuppdrag av Socialdepartementet att analysera integritets- och sekretessfrågor i samband med den omdiskuterade handlingsplanen för "Övergång till individbaserad statistik över vård och omsorg om äldre och personer med funktionshinder". Det skrev vi om i STILETTEN nr 3.

Socialdepartementet anger en lång lista över frågor som bör analyseras närmare. Dessutom skriver departementet:

"Socialstyrelsen bör även efter samråd med pensionärs- och handikapporganisationerna, bedöma om det finns ytterligare aspekter som är nödvändiga att belysa för att den personliga integriteten skall kunna skyddas på ett tillfredsställande sätt och bedöma om det behövs några begränsningar i uppgiftinsamlingen i syfte att skydda den personliga integriteten."

I tilläggsuppdraget ska bl.a. följande analyseras närmare:

- hur registerinformationen eventuellt kan påverka beslut som tas på kommunal respektive övrig myndighetsnivå i förhållande till enskilda personers ansökan om service, omvårdnad och stöd
- i vilken form informationen från det individbaserade statistikregistret blir tillgänglig för allmänhet och på olika myndighetsnivåer
- vad det är som avgör att en persons uppgifter inkluderas i registret
- vilka uppgifter angående behandlingsinsatser inom primärvården som avses bli registrerade
- genom att analysera konsekvenserna för statistikens kvalitet och jämförbarhet om endast uppgifter inkluderas om personer som lämnat sitt samtycke
- för vilka ändamål som personuppgifterna ska insamlas och bearbetas både på central, regional och lokal nivå
- vilka rättigheter som gäller för personer för vilka uppgifter ingår i databaserade personregister med avseende att kunna få kännedom om uppgifter om den egna personen och möjlighet att rätta till eventuella felaktiga uppgifter
- hur individbaserade uppgifter på ett säkert sätt kan överföras från enskilda kommuner/dataföretag till Socialstyrelsen respektive mellan kommun och landsting
- hur de individbaserade uppgifterna skyddas i ett centralt register på Socialstyrelsen respektive hos kommun och landsting
- i vilken form uppgifterna överlämnas till en eventuell statistikproducent utanför Socialstyrelsen för bearbetning och produktion av statistik.

HOLGER NILÉN, FRILANSJOURNALIST

Independent Living-rörelsen:
Lägg ner skiten!! Vi vägrar att bli registrerade!!

SRF: Vi tror att ett individ- baserat regis- ter kan gagna oss

Lars Eisner, politisk sekreterare på SRF, Synskadades Riksförbund, har inga större invändningar mot det föreslagna registret.

– I själva verket har vi under många år försökt få Socialstyrelsen att bygga upp just ett sånt här register över synskadade personer. Vi vill att forskare ska kunna ta del av det för att undersöka våra behov.

Är det nödvändigt att det är individbaserat?

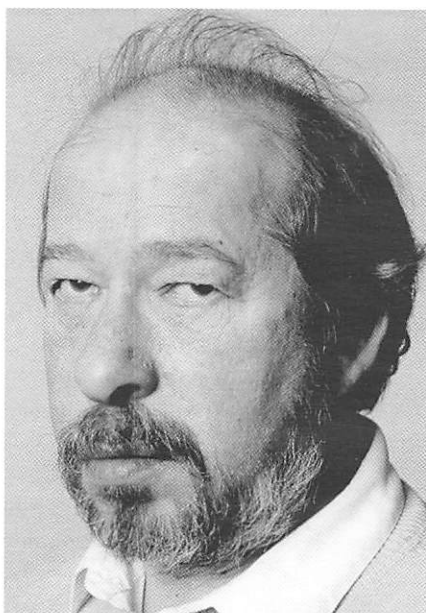
– Ja, jag tror det är viktigt att kunna återföra information i olika undersökningar och enkäter för att belysa enskilda individers problem och frågeställningar. Självklart kräver vi garanterad sekretess för dem som finns med i registret.

I inledningen till den första rapporten till regeringen uttrycker sig Kerstin Wigzell, som hon säger i intervjun på sidan 9, lite slarvigt, men som vi uppfattar som ganska avslöjande. Nämligen att det här registret i själva verket ska underlätta kontrollen av kostnader på det här området. Det blir ett behjälpligt instrument vid besparingar av olika slag. Vad säger du?

– Jag kan förstå att ni som t.ex. har personlig assistans är oroad över detta. Våra medlemmar är för det första ganska få och det är inte många som har personlig assistans.

– Vi menar att registret kan gagna forskning som gäller hjälpmedel, information och tillgänglighet. Om vi trodde att det skulle användas i kostnadssyfte skulle vi nog också dra örnen åt oss.

– Vi har ju själva tidigare haft ett register. Under den s.k. konsulentverksamheten, när konsulenter var anställda hos oss. Konsulenter träffade alla nysynskadade och då byggde vi upp ett

Lars Eisner, Foto: Bosse Kimmås

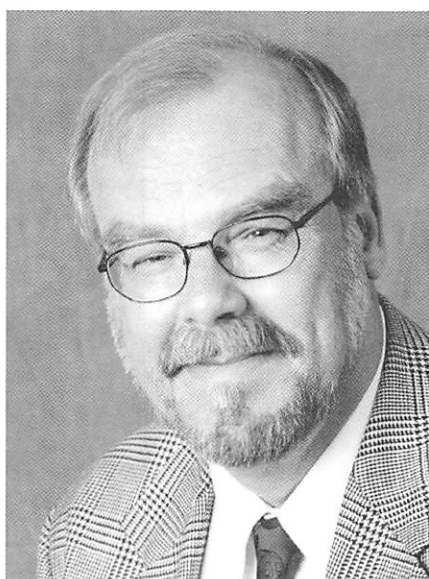
register på ca trettio tusen personer. När konsulentverksamheten upphörde i början av åttiotalet övergick registret till landstinget där det sedan gick i träda. Sedan dess har vi försökt få Socialstyrelsen att aktualisera det för forskning.

Nyligen avslöjades en läcka av hemligtämplade uppgifter om individer från försäkringskassan i Göteborg – ett av flera fall. Ringer inte varningsklockan då?

– Jo, det måste jag nog hålla med om. Vi har inte övervägt att någon skulle klämfinga i registret. I så fall är det väl flera andra register som borde skrotas?

RED*

HSO: Individbaserad registrering helt fel

Berndt Nilsson, Foto: HSO:s arkiv

STILETTEN ringde upp Berndt Nilsson, ordförande i HSO, Handikappförbundens Samarbetsorgan.

– Vi ställer oss mycket tveksamma till en individbaserad registrering av den här typen. I och för sig kan vi ha en viss förståelse för behovet av en statistik över var behoven finns och hur insatserna bör utformas, säger Berndt Nilsson.

– Att gå till individbaserad registrering däremot anser vi dock helt felaktigt. Det här registret kan ju också användas

till kostnadsberäkningar. Man kan med ett sådant register t.ex. bestämma sig för att det där med personlig assistans blir alltför dyrt. Det här är alltså något som vi absolut inte kan ställa upp på, understryker han.

– Vi är nu representerade i en grupp som ska diskutera de här frågorna. Tidigare arbetade ju Socialstyrelsen utan någon som helst kontakt med brukarna. Jag och vår tidigare verksamhetsledare Ann Jönsson blev t.ex. inkallade till Socialstyrelsen två dagar innan förslaget skulle lämnas till regeringen. Fem i tolv alltså. Då slog vi larm om att det här kan vi inte ställa upp på. Nu har ju Socialstyrelsen fått nya direktiv av regeringen.

– Handikappförbunden är över hela linjen mycket tveksamma till det här registret. Det enda förbund som uttalade sig positivt när vi hade en hearing med Socialstyrelsen var Synskadades Riksförbund.

– Vi menar att sådana här databaserade register kan vara mycket sårbara. Vad händer t.ex. om demokratin sätts ur spel?

– Vi är alltså helt emot individbaserad statistik. Det är inte nödvändigt för att uppnå de syften man säger sig ha med registret. Det registreras över huvud taget alldeles för mycket i det här landet, avslutar Berndt Nilsson på HSO. RED*

Höga krav på datakvalitet

Barbro Westerholm med lång erfarenhet som politiker, numera ordförande i SPF, Sveriges pensionärsförening, har inga invändningar mot Socialstyrelsens hantlande av ett register av det här slaget. Hon är däremot skeptisk mot insamlandet av data på den lokala nivån och bristen på kunskap och erfarenhet där, av sådant arbete. Den kvalitetsnivå som måste uppbibras för att ett individbaserat register ska kunna fungera och garanteras sekretess, kostar mycket pengar och Barbro Westerholm efterlyser alternativa lösningar.

– Socialstyrelsen har haft ansvar för individbaserade register sedan 1963 eller 1964. Sedan dess har det inte rapporterats några olycksfall eller felaktigheter vad gäller sekretess och säkerhet. Däremot har de här registren givit viktig information om risker ute i samhället, läkemedelstillverkning o.s.v. De har också givit viktig information när det gäller kvalitet inom vården. Skillnader i kvalitet mellan t.ex. olika sjukhus och kliniker.

– Vi ser därför inte några risker med ett individbaserat register hos Socialstyrelsen. Däremot är vi skeptiska mot kvaliteten på informationen, hur den hantleras och vidarebefordras. Att den t.ex. inte kommer i orätta händer.

– Vi menar att man måste vara särskilt uppmärksam inom områden där man tidigare inte varit van att lägga in data i register. Det krävs alltså kvalificerad personal som hanterar dessa data. Hur de matas in och att man har en omfattande kvalitetskontroll. Är kvaliteten på data

undermålig blir det också öppet för fel-tolkningar i senare led och då är registren meningslösa.

– Min erfarenhet av kommunerna på det här området är att kvaliteten har varierat väldigt mycket. Det kommer att innebära stora kostnader om man ska garantera en bra kvalitet på data. Min egen reflektion är – kan Socialstyrelsen få tag på de här uppgifterna på annat sätt än att använda individbaserade register? Det kanske är bättre att man ökar på tillsynen från t.ex. länsstyrelserna?

– Jag tycker att när man gör en sådan här genomgång ska man också presentera alternativa metoder och tillvägagångssätt.

Många ser farhågor i att ett sådant här register kan användas för att t.ex. skära ned kostnader. Kostnadsaspekten framhålls ju också i Socialstyrelsens förslag. Vad säger du?

– Snarare tvärtom. Det förbund jag representerar hälsar som sagt ett sådant här register välkommet. Det skulle hjälpa oss att kartlägga behov kommunalt och regionalt hos våra pensionärsråd. Vi ser ju att, om vi har fakta om vårdköer och avgiftstaxor, så kan vi dundra på i pensionärsråden, och därmed åstadkomma förbättringar. Det finns alltså ett stort behov av information om hur utnyttjandet av tjänsterna ser ut.

– Men återigen tillbaka till det här med kvaliteten på datainsamlingen. Om man upptäcker att underlaget inte håller för att dra slutsatser, ja då kan man hamna i den där andra, negativa situationen.

– Skulle t.ex. bristfälliga data medvetet kunna matas in för ett önskat resultat?

– Det borde inte vara så. Det är därför jag menar att det är så viktigt med en kvalificerad övervakning.

– Jag förstår att ni känner oro. Ute i kommunerna och inom hemtjänsten har man inte alls den tradition på att registrera data som t.ex. läkare har haft i många år när det gäller att registrera diagnoser osv.

– Är det inte kvalitet på't så ska man inte ha't.

Britt Jacobson, Foto: SHT:s arkiv

Kränkande tycker vi i DHR

Från DHR:s sida är vi helt emot ett individbaserat register. Vi tycker att det är kränkande att registrera människors individuella behov på det här sättet, säger Britt Jacobson, ordförande i DHR, De Handikappades Riksförbund.

– Vi kan förstå att det kan finnas ett behov av planering för bl.a. personaltillsättning i olika sammanhang ute i kommunerna, men absolut inte kopplat till individer. Vi vet redan nu att sekretessen många gånger brister bland personal ute på servicehem och liknande. Först ska data samlas in av olika personalgrupper ute i kommunerna. Sedan ska dessa data föras över till dem eller den som har hand om kommunens data, för att slutligen föras över till Socialstyrelsen. Det är många led, med många källor till fel och svårigheter när det gäller sekretessen.

Varför presenteras det inga alternativ till det individbaserade registret?

– Nej, jag kan inte förstå det. Det var ju mer eller mindre en tillfällighet (STILETTEN 2, juni 2000, red. anm.) som gjorde att vi över huvud taget fick nys om det här registret. Nu är vi i alla fall representerade i handikapprörelsens referensgrupp. Där kommer vi bl.a. kräva alternativa lösningar på behovet av information.

Kan det här registret användas till hjälp vid besparingsåtgärder och nedskärningar?

– Som det ser ut i dag, med nedskärningar överallt, är det väl inte utan att man kan misstänka det? RED*

Barbro Westerholm,

Foto: Veteranpostens arkiv

Efter våra reaktioner på en minst sagt förbryllande moderat partimotion fick vi följande brev från Lars Elinderson (m).

Vi har preciserat vår syn på en förändring av assistansreformen i vår motion i ett särskilt yttrande till socialutskottets betänkande med anledning av Budgetpropositionen (anslag under utgiftsområde 9). Det stycke som avser personlig assistans lyder som följer:

”Vi anser att insatser och stöd till funktionshindrade skall utföras individuellt. Stödet skall riktas direkt till enskilda människor och inte gå omvägen över kommunen. Att möjliggöra för handikappade att så långt möjligt delta i det vanliga samhället är inte en fråga för kommunerna, utan ett gemensamt ansvar för oss alla. Det ekonomiska ansvaret för assistansersättningens 20 första timmar bör återföras till staten. Rätten till personlig assistans även under skoltid och vid vistelse på dagcenter bör återinföras och schabloniseringen av assistansersättningen slopas. Vi anser vidare att tyngdpunkten i den personliga assistansen bör ligga på ett personligt stöd i vardagslivet, oavsett om funktionshindrade valt ett enskilt boende eller en kollektiv boendeform. Rätten till personlig assistans bör därför också omfatta funktionshindrade som bor i gruppboende. Förutsättningarna för detta bör utredas.”

Hälsningar

Lars Elinderson

(En av partimotionens undertecknare och (m):s talesman i dessa frågor, red. anm).

Äpplen och päron

Du kanske känner till det gamla talesättet? Att räkna med äpplen och päron, det går ju inte. Gammal klokhet. Ändå envisas politiker med att hänga upp sina beslut på nyckeltal baserade på denna matematik. Hur värderar man t.ex. begreppet "livskvalitet" och vad har "lika medborgerliga rättigheter" för värde?

Nedanstående insändare väcker tankar och frågor.

"Sätt åldringarna i fängelse – det är lösningen på åldringsvården – och fängelsevården. Töm fängelserna och långvårdsavdelningarna. Låt åldringarna bo i fängelserna. Där får de tillsyn och omvårdnad hela dygnet, raster, utflykter, terapi och betalt jobb. Det serveras näringsriktig kost som kostar tio gånger mer än den mat våra barn får i skolan. Det finns TV på rummet, "sexrum" och framför allt gratis hyra. Inget dras av på pensionen. Låt fångarna i stället inta långvårdsplatserna. Klockan 16.00 dras persiennerna ned för natten.

De får bo två–fyra personer i samma rum, ingen vidare tillsyn, inga gemensamhetsutrymmen, indragen efter rätt. Vill de ha kaffe får de betala det med egna medel. Hyran dras av på deras blivande pension. På detta sätt kommer Sverige inom kort att halvera antalet fångar – för vem vill göra något brottsligt och riskera en sådan behandling?"

Denna insändare var för ett tag sedan införd i Helsingborgs Dagblad och får, tycker vi, illustrera det vanskliga i att dra politiska slutsatser genom att jämföra och ställa olika grupper av människor i samhället mot varandra.

– Det blir nästan alltid som att jämföra äpplen och päron med varandra, säger, Per Olof Nylander på Kommunförbundet. Politikerna vill gärna ha nyckeltal att utgå från för sina beslut, men de är ofta väldigt svårt att få fram fortsätter han.

Inom äldreomsorgen som är det område jag kan bäst, har det t.ex. länge an-

setts att stordrift varit det mest lämpliga ur ekonomisk aspekt. Men det har visat sig vara fel. Allt fler och äldre människor får i dag sin omsorg i det egna hemmet och det blir billigare. Till det kommer den bibehållna livskvalitet som detta innebär.

LSS/LASS intar en särställning i kommunernas åtaganden. Reformen som är en lagstadgad medborgerlig rättighet slår även vakt om just livskvaliteten. Den har därför blivit en nagel i ögat på kommunalpolitiker när krassa budgetar ska pusslas ihop.

Tendensen har då alltmer blivit att man jämför med andra behövande grupper. I vissa fall ses t.o.m. LSS-användare som privilegierade.

Som en logisk följd av kommunernas oförmåga att hantera reformen föreslog nyligen en utredning inom Kommunförbundet att staten ska ta över hela det ekonomiska ansvaret för LSS.

I gengäld är man beredd att avstå statsbidrag motsvarande 16 miljarder kronor.

I rimlighetens namn borde man väl sätta livskvaliteten i centrum och i stället använda LSS som förebild för sina ansträngningar.

Spaltmeter efter spaltmeter i landets tidningar vittnar om hur reformen förändrat människors liv. Ett faktum som med all säkerhet kommer att ge utslag i den nationalekonomiska balansen.

Roland Ewers*

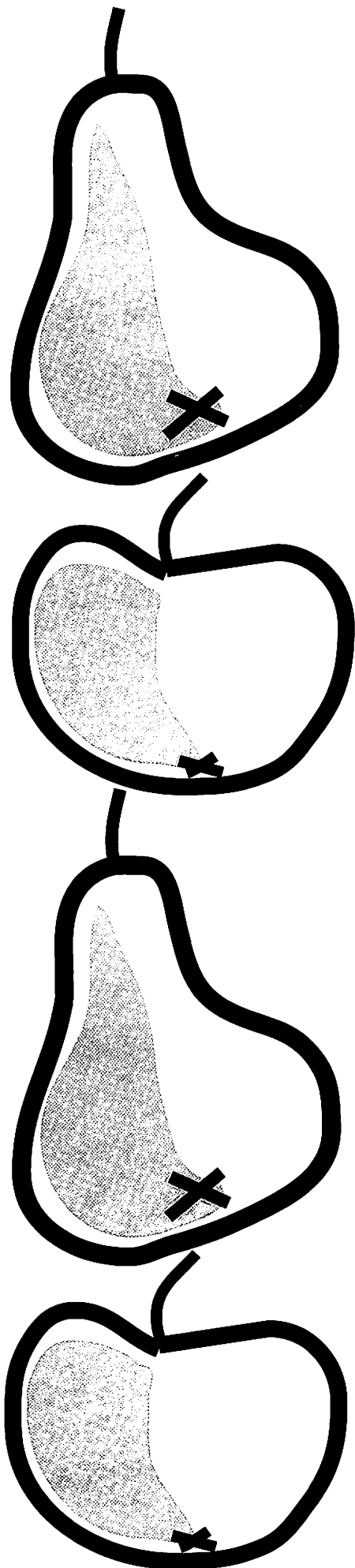

Foto: Lasse Johansson

Stefan Blom är en mycket OFTA FÖREKOMMANDE figur i gatulivet i rikets andra stad. OCH det är tack vare 1994 ÅRS HANDIKAPPREFORM LSS. Tidigare var Stefan dömd att lyssna på radio på någon långvårdsklinik. Nu är det en medborgerlig rättighet att prata, handla skor, äta hamburgare och titta på gatulivet. ATT FRITT DISPONERA TIDEN OCH DET DAGLIGA LIVET SJÄLV. Något som du kanske inte ens reflekterar över.

STILETTENS ständigt återkommande juridiska expert Paul Lappalainen har varit på en spännande internationell konferens i Washington. Temat var juridik och handikapp-politik. Mer om detta följer i nästa hummer.

En ny internation och politisk organ

Nyss hade jag äran av att kunna delta i och bidra till en internationell konferens i Washington om funktionshinder, juridik och handikappolitik under temat "Från principer till handling". Konferensen sponsrades av olika amerikanska myndigheter. Det var ett sätt att markera ADA, Americans with Disability's Act's 10-årsjubileum.

Ungefär 80 deltagare från 40 olika länder var inbjudna. Inspiratören och organisatören bakom konferensen var DREDF, the Disability Rights Education and Defense Fund, som också var drivkraften bakom ADA på 80-talet.

Bakgrunden till konferensen är att många länder under de gångna 10 åren har antagit någon slags lagstiftning om funktionshinder. Men juridiska experter, handikappolitiker och aktivister har haft få möjligheter att samlas på en internationell nivå, för att diskutera juridiska teorier, praktiska implementeringsfrågor och framtida strategier. Konferensen skulle skapa grunden för en sådan möjlighet, samt en chans att diskutera fördelarna och nackdelarna med såväl lagar mot diskriminering som andra lagar.

KONFERENSENS MÅL

- Att lägga grunden för en internationell arbetsgrupp bestående av advokater, lagstiftningsexperter och människor med funktionshinder som arbetar för eller vill arbeta för lagar och handikappolitiska ståndpunkter i respektive länder.

- Att dela och förmedla idéer om lagar och handikappolitiska kontrollorgan och olika strategier vad gäller framtida reformer.
- Att utveckla en gemensam förståelse för de grundläggande juridiska principerna, som fungerar som en grund för olika lagar och i sin tur för utformningen av handikappolitiken.
- Att identifiera specifika strategier och taktik som ska hjälpa till att främja juridiska reformer som är anpassade till just det land som är ifråga.
- Att etablera en ständig kommunikation som kommer att främja de lokala intressenternas organiseringskapacitet samt närmare koppla ihop gräsrotsaktivister och jurister.

Det som slog mig under konferensen var att exakt samma tema "From Principles to Practice" – "Från principer till handling" användes på Europakonferensen mot rasism en månad tidigare. Parallellt är att det är lätt att prata om lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter, men det är svårt att göra något åt det.

SEPARATE BUT EQUAL

Ett intressant inledningsföredrag tog upp temat Separate but equal is never equal (Separat eller avskild, men lika, är aldrig lika). Tanken var så träffande att den ledde till rubriken på temaunderlaget som jag överlämnade till konferensen, Sweden: Separate but equal anti-discrimination laws? Det som diskuterades var erfaren-

I sydstaterna började de vita bygga lagar enligt principen avskild men lika. Det ledde till segregerade skolor, bussar, transporter, offentliga tjänster m.m. Med andra ord – det totalt segregerade samhället.

Principen antogs av USA:s högsta domstol på 1800-talet. Först 1954 förmåddes man inse att principen och det prejudikat som följde inte stämde överens med grundlagens krav på likabehandling, vare sig i teori eller i praktik. Principen användes för att segregera, just för att kunna diskriminera, d.v.s. behandla sämre.

ell juridisk isation växer fram

heter som drabbade de svarta i USA under just det juridiska resonemanget som till slut fick namnet avskild men lika. Grundlagen i USA hade fått ett tillägg om likabehandling efter inbördeskriget.

I sydstaterna började de vita bygga upp lagar enligt principen avskild men lika. Det ledde till segregerade skolor, bussar och andra transporter, offentliga tjänster m.m. Med andra ord kunde man bygga upp totalt segregerade samhällen.

Principen godtogs av USAs högsta domstol på 1800-talet. Först 1954 för-
måddes man inse att principen och det prejudikat som följde inte stämde överens med grundlagens likabehandlingskrav, inte i teorin och i synnerhet inte i praktiken. Principen hade använts för att segregera just för att kunna diskriminera, d.v.s. behandla sämre. Och även med den bästa viljan ansåg domstolen att principen alltför lätt riskerar att leda till diskriminering. I dag kan människor behandlas olika på grund av ras eller etnisk bakgrund, men då har myndigheterna en extremt hög bevisbörda att förklara varför. Samma princip gäller likväl för kön.

Föredragshållaren ville få publiken att fundera på principen avskild men lika. Hennes inställning var att avskild aldrig är lika. Är inte detta den officiella inställningen till människor med funktionshinder? Varför är särlösningar alltid det första som kommer på tapeten? Är det inte den tysta eller undermedvetna acceptansen av denna princip som har lett till dagens otillgängliga samhälle, vilket i sin

tur innebär att så många länder har svårt att börja komma igång med en rejäl förändring av samhället? Principen innebär att vårt samhälle dagligen diskriminerar människor med funktionshinder, även om det ibland sker med välvilja. Med stöd av den anses det oftast vara lättare (och billigare) att utveckla särlösningar i stället för att kräva rejäla samhällsförändringar.

Efter inledningen hölls olika föredrag om fördomarnas rötter (*The Roots of Prejudice – Transcending Borders: Creating a Common Language*). Här lades grunden för tanken att mycket av grundproblematiken kring funktionshinder är ungefär densamma oavsett vilken del av världen man kommer ifrån. Samtidigt underströks att frågorna till viss del har olika karaktär i olika delar av världen. I Europa kan man ställa frågan om en person med ett funktionshinder lever ett jämlikt liv, ett liv där han eller hon kan sägas få chansen att leva ett normalt liv. För en person från Afrika med ett funktionshinder, kan det gälla frågan om överlevnad över huvud taget.

En annan fråga är samarbetet mellan människor med olika typer av funktionshinder. Är inte alla människor med funktionshinder individer i stället för delar i något slags stort kollektiv? Vad är det som en blind person har gemensamt med en döv person? Frågan påminde lite grann om diskussionen i Sverige kring ordet invandrare som beteckning för ett stort kollektiv. Det påpekas ibland att alla är

individer och att en invandrare från Turkiet och en från Somalia inte nödvändigtvis har mycket gemensamt. Gemensamt är att de inte vill bli diskriminerade. De vill bli sedda som individer. Detta är nyckeln till det gemensamma. Man ser ofta på invandrare som en del i ett kollektiv. Detsamma gäller för människor med funktionshinder. Det är uteslutning från delaktighet på någorlunda lika villkor som binder samman, och inte typen av funktionshinder i sig.

JURIDIK OCH FUNKTIONSHINDER I ETT KOMPARATIVT PERSPEKTIV

Nästa huvudpunkt på dagordning var en analys och diskussion om Equality Principles and Disability Laws Internationally. Många nya lagar med ett rättighetsperspektiv angående funktionshinder har antagits under tiden efter USAs Americans with Disabilities Act (ADA) antogs 1990.

Givetvis varierar kvaliteten på de lagar som har antagits. Men det verkar som att grundtankarna från ADA har gett impulser till nya lagar i många länder. Under 1990-talet har det blivit mycket lättare att koppla ihop funktionshinder med brist på likabehandling. Funktionshinder och diskriminering kopplas direkt ihop i lag i många länder. Det är en stor förändring jämfört med situationen för några år sedan. Men denna utveckling får jag återkomma till i STILETTEN:s nästa nummer av.

PAUL LAPPALAINEN, JD, JK

Ska staten ta över ansvaret för assistansreformen?

I en utredning, benämnd Skattebasberedningen, konstateras att LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) inte bör finansieras med kommunala skattepengar och generella statsbidrag som nu.

Utredningen, ledd av kommunalrådet Åke Hillman (s) i Västerås, föreslår i stället att staten tar över kostnadsansvaret.

Utredningsförslaget presenterades i mitten av november vid en konferens i Stockholm med kommunalråd från hela landet.

Man anser att det kommunala självstyret är åsidosatt när det gäller LSS, som är en lagstadgad rättighet och där beslut kan överklagas.

Utgifterna för LSS kan inte heller prövas mot andra kommunala utgifter, säger man vidare i utredningen.

LSS infördes 1994 på initiativ av dåvarande socialministern Bengt Westerberg (fp). Reformen blev betydligt dyrare än beräknat. Staten betalar en del av kostnaderna för personliga assistenter direkt, men i övrigt ska verksamheten – som också omfattar särskilt boende, kontaktpersoner, ledsagare med mera – finansieras via de generella statsbidrag som går till kommunerna.

Skattebasberedningen är beredd att avstå från 16 miljarder kronor om året i statsbidrag om staten i stället tar över kostnaderna.

Kommunpolitiker från de sju riksdagspartier står eniga bakom förslaget som anses öka tryggheten för människor med funktionshinder då statlig finansieringen blir "mer stabil". RED*

Bevara och för

Moderater och kommunalpolitiker går nu var för sig ut med kravet att assistansreformen i sin helhet ska finansieras av staten. Förslaget välkomnas på ledarsidan i STILETTEN och ger oss anledning att efterlysa idéer och visioner om hur välfärden ska kunna garanteras och hur den offentliga sektorn ska se ut i framtiden. Först ut är vi själva med vår lilla utopi om hur det ser ut 2010.

Planekonomierna i östblocket är i dag historia. De forna staterna är raserade. I deras ställe härskar på många håll en aggressiv, maffialiknande kapitalism. Solidariteten mellan människor är obefintlig och fattigdomen breder ut sig som en farsot.

Flera av dessa länder hade trots svaga ekonomier ett visst mått av välfärd. Det fanns mat, arbete, skolor och sjukvård, men det fanns ingen tro på framtiden. Den befästa och korrupta statsbyråkratin i förening med en mäktig polis och militär stoppade varje individuellt initiativ i förnyande riktning.

Den västliga kapitalismens slagskepp, USA, visar i dag med all tragisk tydlighet sin alarmerande demokratiska slagsida. Knappt hälften av befolkningen röstar och hälften av dessa i sin tur får en tvivelaktig majoritet. En fjärdedel av det amerikanska folkets vilja styr resterande befolknings väl och ve. Till det ska läggas att en stor del av de allra fattigaste medborgarna har berövats sin rösträtt p.g.a. fängelsestraff.

I Sverige kan vi se tendenser som speglar denna utveckling både från öst och väst. Medborgaren, som fortfarande är beredd att betala en hög skatt upplever sig få allt mindre för pengarna. Den alltmer maktfullkomliga byråkratin inom den offentliga sektorn ökar missnöjet och banar vägen för privatisering på område efter område. Privatiseringen kan i många fall ses som förnyelse och effektivisering, men inte sällan är det fråga om en populistisk attityd i förening med krasst vinsttänkande.

Kontakter med myndigheter upplevs som krångliga och obehagliga, i bland rent förnedrande. Den så kallade Bemötandeutredningens delrapport, "Kontrollerad och ifrågasatt" visar bl.a. hur människor med funktionshinder bemöts av myndigheter. Ett skrämmande dokument menade FN:s specielle sändebud, Bengt Lindqvist när han presenterade rapporten.

Kollektiviseringen av människor får tragikomiska effekter. Nyligen besökte t.ex. en gigant i IT-världen Sverige. Han förvånades av att taxichauffören som körde honom hade en hög teknologisk utbildning vid universitetet i Moskva och menade att vi bättre borde ta hand om våra resurser.

Med den kollektiva stämpeln arbetslös föses man omkring i meningslösa aktiviteter som för tillfället främst verkar vara ett sätt att uppnå regeringens mål om högst 4 procent arbetslösa detta år.

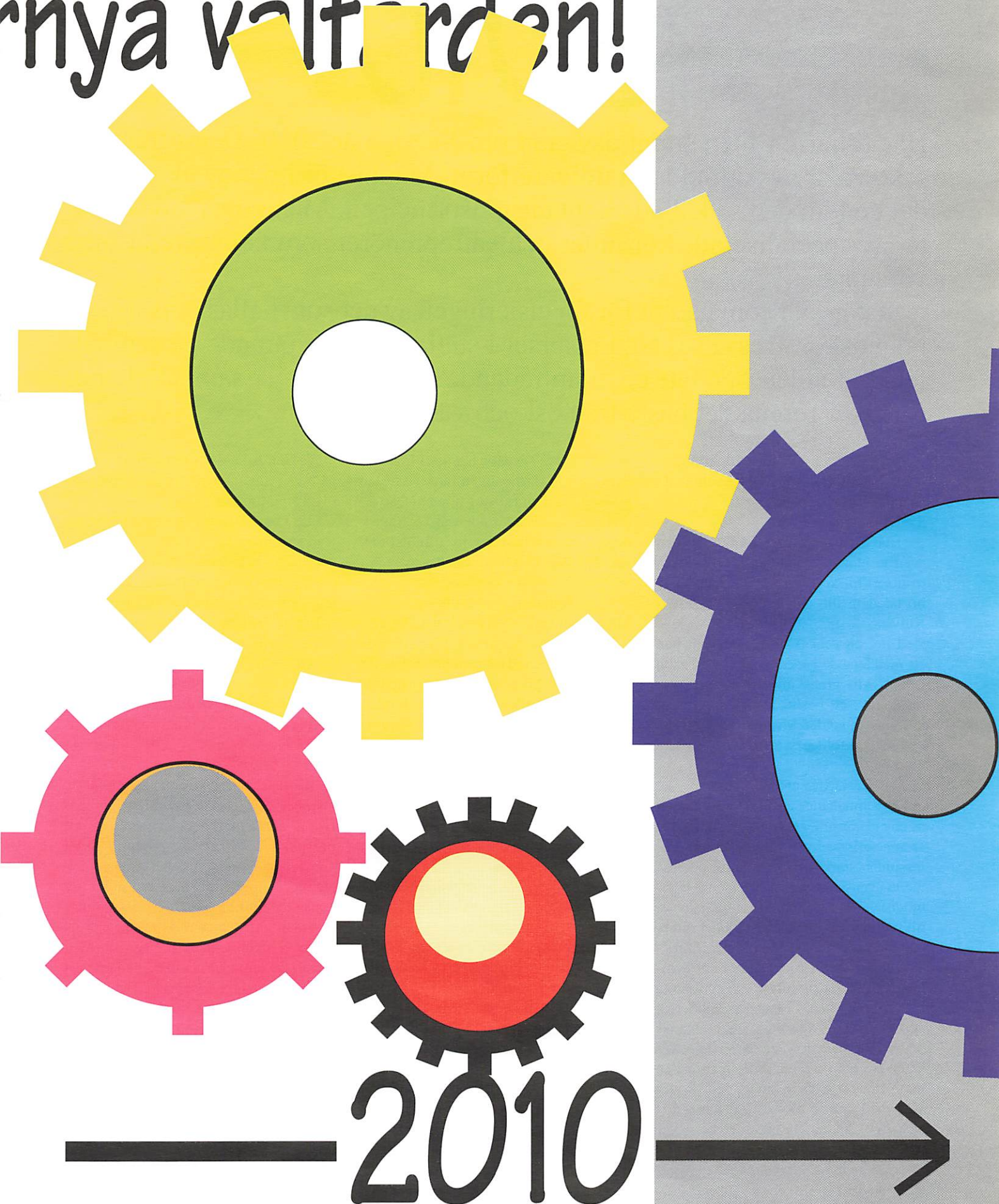
Stat och kommun krigar med varandra om skattemedlen, över huvudet, och inte sällan under bordet, på och för oss medborgare. Ett exempel i det lilla kan belysa denna maktkamp.

När du söker stöd i antal timmar i form av LSS från kommunen eller LASS från staten (Försäkringskassan) kan det hända att du samtidigt träffar representanter från båda huvudmännen. Det samtal som förs dem emellan, där den ena parten slutligen avgår med segern, d.v.s. slipper undan kostnaderna för din assistans, understryker att du i själva verket bara är ett objekt för kostnader. Du som individ, dina behov och dina eventuella möjligheter med personlig assistans är i praktiken ointressant.

Vi är övertygade om att debatten om den offentliga sektorn måste fokuseras på individen och hans eller hennes resurser. Vi tror att ett sådant tänkande i förlängningen också är ekonomiskt försvarbart.

Här följer vår framtidsvision. RED*

nya välfärden!

2010

Här följer en liten framtidsvision om Sverige år 2010. Den offentliga sektorn är avskaffad i sin tidigare form. Människor i behov av stöd får det genom den så kallade kontantstödsprincipen. Man köper sina tjänster av specialiserade konsulter och entreprenörer som konkurrerar med varandra.

Staten står som garant för finansieringen av det som kallas omsorg om människor. Dessa ses som resurser i stället för som tärande på samhället. Individen har fått en framträdande plats i det nya samhället som försöker förena det bästa från öst och väst.

Juan Paredez anländer till Arlanda i januari 2010. Han har flytt från ett land i Sydamerika och söker politisk asyl i Sverige.

Han möts av en representant för den svenska statens avdelning för utländska resurser. En kort resa i representantens bil tar dem till avdelningens "hotell" i Knivsta.

Efter en veckas vistelse där får han ett meddelande i receptionen. En snabb och effektiv granskning av hans fall har resulterat i ett beslut. Juan Paredez beviljas asyl i landet. Meddelandet följs av en färgglad folder på spanska.

EFFEKTIVA SPRÅKKURSER

Foldern innehåller en kort presentation av en rad konsulter och entreprenörer. De är specialiserade i olika fack och professioner, starkt orienterade till den aktuella svenska arbetsmarknaden. De erbjuder var och en, effektiva språkkurser till svenska, utarbetade just för det språk- och kulturområde Juan kommer ifrån.

Juan som var rörmokare i sitt hemland intresserar sig för ett konsultföretag i VVS-branschen. Företaget erbjuder en språkkurs som dessutom har en viss branschinriktning. Man säger sig också ha en bra kunskap om arbetsmarknaden inom VVS över hela landet och skryter även med att man på vissa håll kan ordna bostäder i anslutning till arbetet.

Juan spiller ingen tid. Han ringer upp företaget och avtalar om tid och plats för ett första möte.

Malin är 27 år. Hon har just blivit klar över att hon förmodligen får leva resten av livet, med en rullstol som redskap att förflytta sig. Bakgrunden är en tragisk olycka, då den häst hon för tillfället red, råkade i sken och hon kastades av.

REKRYTERINGSGRUPPEN

Malin som hade spåts en lovande framtid inom dressyrsporten blir givetvis mycket intresserad när en representant för Rekryteringsgruppen kontakter henne. Man erbjuder effektiv träning och rehabilitering och fitnessen är att de flesta ledarna och instruktörerna har liknande erfarenheter som hon själv. Rekryteringsgruppens representant lämnar ett visitkort och några av de senaste numren av föreningens tidskrift.

Tidningen med det träffande namnet Kick innehåller en rad färgstarkt illustrerade artiklar om tjejer och killar som tränar hårt och effektivt. Målet är inte sållan idrottsliga prestationer både inom landet och internationellt, ja rent av hägrar medaljer i de speciella olympiska spel för människor med funktionshinder som kallas par-OS. Tidningen innehåller också annonser om olika hjälpmedel, där annonsörerna vänder sig direkt till brukaren.

FÖRSÖRJNING

Malin läser med stigande intresse och tävlingsinstinkten vaknar till liv igen. Till saken hör dock Malins insikt om dressyrsportens små möjligheter att ge försörj-

ning. Hon hade därför hunnit en bra bit på väg i sina studier till veterinär, när olyckan inträffade.

Ett tjockt kuvert adresserat till henne från statens avdelning för inhemska resurser fångar hennes intresse.

Det innehåller tre foldrar. En har titeln "Personlig assistans". En heter kort och gott "Arbete" och en bär rubriken "Transporter och tillgänglighet".

Hon väljer direkt foldern "Arbete". Den deklarerar först de kriterier man använt för att analysera arbetsmarknaden utifrån perspektivet olika funktionshinder.

KONSULTER OCH ENTREPRENÖRER

Därefter följer en ganska omfattande analys av arbetsmarknaden utifrån nämnt perspektiv. Resultatet indelas i olika yrkes- och intresseområden, där vart och ett representeras av flera alternativ av konsulter och entreprenörer. Dessa fungerar bl.a. som bemanningsföretag och erbjuder stor kunskap om arbetsmarknaden lokalt. De erbjuder också vägledning till rätt utbildning för ändamålet. Det poängteras att samtliga läroanstalter i landet vid tidpunkten självklart är tillgängliga för människor med funktionshinder av olika slag.

I katalogen "Transporter och tillgänglighet" får Malin information om vilka olika transportmedel som står till buds när det gäller människor med funktionshinder.

2010

ANPASSAD KOLLEKTIVTRAFIK

Alla bussar, tåg, tunnelbanor och spår-vagnar är anpassade med automatiska liftplattor i förekommande fall. Taxi är förhållandevis billigt och bilarna är enhetligt utformade med London som förebild, d.v.s. att man lätt tar ombord både vanliga och eldrivna rullstolar.

För den som väljer att ta på sig driftkostnaderna för egen bil eller buss finns det möjligheter till ordentligt stöd vid anskaffandet av fordonet och ett antal kunniga konsulter är specialiserade på att anpassa detsamma individuellt. Alternativt kan användarens assistent köra fordonet.

ANVÄNDAREN BEDÖMER SJÄLV BEHOV

I foldern "Personlig assistans" finns en rad alternativ på olika aktiebolag och kooperativ som anordnar personlig assistans – en rättighet som ger en möjlighet till jämställdhet med övriga medborgare när det gäller vardag, arbete och fritid.

Det är användaren som själv bedömer behovet. Man utgår nämligen från att användaren själv vet sina behov och att han eller hon vill ha så lite inblandning som möjligt av utomstående människor i sitt privatliv.

Alla rekommenderade assistansanordnare erbjuder professionell rådgivning vid behovsanalysen. Malin som är van att ta ansvar väljer dock ett kooperativt alternativ, där man förväntar sig eget engagemang, ansvar och solidaritet och ringer upp för ett första möte.

Janne har just avslutat sina elva år i skolbänken. De tre sista åren var bedrövliga. Han saknade liksom motivation. Många timmar hängde han på fiket i stället. Janne vill bli art director.

KRAV PÅ HÖGRE LIVSKVALITET

Bland familjens post hittar han förvånat en dag ett kuvert adresserat till honom. Det är från ett företag som kallar sig Idémotivation AB. Företagets ambition är att fånga upp den stora grupp unga människor som allt tydligare visar sitt missnöje med de traditionella värdena i samhället. Man ställer krav på högre livskvalitet inte

främs vad gäller materiellt välstånd. Man vill möta ett vuxensamhälle som förstår behovet av skapande och självförverkligande.

BRED KONTAKTYTA

Idémotivation AB har specialiserat sig på att vaska fram just dessa intresseområden hos sina kunder och ge dem en gestalt som passar arbetsmarknaden. Företaget har en bred kontaktyta inom områdena konst, teater, musik, dans, design, textil, glas, den grafiska branschen, radio, TV, tidningar, IT och andra media.

Företaget har också ett brett register av alternativa utbildningsvägar på dessa områden.

Janne beslutar sig för att kontakta företaget.

Gemensamt för Juan, Malin och Janne är det system av bidrag enligt kontantstödsprincipen som råder i landet. De väljer själva en "affärsidé" för sin framtid, vilken innefattar de olika insatser som behövs. Denna affärsidé presenteras för statens representanter som gör en kostnadsberäkning och ger sitt godkännande. Användaren betalar sedan insatserna till respektive vald konsult.

RASERAD OFFENTLIG SEKTOR

Nedskärningarna av den offentliga sektorn kring sekelskiftet drabbade främst dem som behövde stödinsatser. Byråkratin stod kvar och växte och missnöjet med det. Hotet om en total rasering var nära förestående. En vitaliserad debatt om individens rätt kontra kollektiviseringen och den offentliga sektorns dokumenterat dåliga förmåga att bemöta sina klienter ledde dock till en revolutionerande omorganisation av den offentliga sektorn.

I dag är tunga byråkratiska komplex som försäkringskassan, arbetsförmedlingen och den kommunala omsorgen avvecklade.

STATEN TAR HAND OM SKATTERNA

Staten tar hand om skatterna och fördelar medel åt kommunerna att sköta vägar, underhåll, viss primärvård och skola.

Den mänskliga omsorgen bestäms av

individernas egna behov. Finansieringen sker i princip enligt kontantstödsprincipen, med den skillnaden att individen själv först definierar sina behov.

Medborgarna upplever sitt egenvärde återupprättat. Man känner sig delaktig och är beredd att i större utsträckning ta sitt ansvar. I stället för att som passivt objekt mötas av en anonymt misstänksam och byråkratiskt tjänstemannakomplex köper man själv de stödinsatser man behöver. Specialiserade konsulter som dessutom konkurrerar med varandra engagerar sig i individen som exklusiv kund och resultatet blir direkt jämförbart.

INDVIDEN I CENTRUM

Staten är som sagt enda huvudman och garanterar med skatterna solidaritet och välfärd. Man sätter individen i centrum och betraktar alltid henne eller honom som en resurs i stället för belastning.

Resultatet har visat sig på många sätt. De totala kostnaderna för den offentliga sektorn har minskat betydligt. Sjukhuskostnaderna och köerna har minskat. Antal sjukskrivningar har minskat.

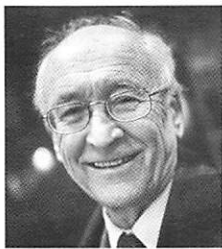
Det faktum att många sjukhusbesök som tidigare belastade sjukvården och som egentligen hade helt andra orsaker nu är tagna på allvar.

NYA JOBB

Kooperativ utan vinstintresse, bedriver uppsökande verksamhet bland äldre och ensamma. Man arbetar för att hitta värdiga och motiverande sysselsättningar av olika slag. Finansieringen sker även här till stor del av kontantstödsprincipen.

En poäng är att många tidigare tjänstemän i försäkringskassan, på arbetsförmedlingen och från kommunal omsorg nu funnit en plats i dessa företag. De behöver inte längre betrakta sina kunder med misstänksamhet och får möjlighet att på ett positivt sätt bejaka sitt sociala engagemang.

ROLAND EWERS*

Skapa en positiv särslag för alla med funktionshinder oavsett art och grad

Artikeln har tidigare publicerats på debattsidan i SvD, men vi tyckte att den åter kunde aktualiseras, speciellt under vårt tema visioner och dolkstötar.

Handikapplagen LSS är obsolet till sin konstruktion. Den var tänkt som en pluslag till socialtjänstlagen, som skulle omfatta det stora flertalet med funktionshinder, men nära två av tre får sina insatser med stöd av LSS. Likväl ställs många utanför.

I mitten av 1970-talet hade inriktningen på omsorgerna om utvecklingsstörda mot en normalisering av livsvillkoren genom intergererade stödformer fått fullt gehör. Det var omsorgslagen som med sina tvingande bestämmelser fick landstingen att satsa på öppna omsorger i stället för på internatsärskolor och vårdhem. Inga andra jämförbara insatser i vårt samhälle ökade så mycket som de för utvecklingsstörda. Politiker opponerade sig och regeringen tillsatte en utredning 1977. I direktiven ifrågasattes om inte en särslag var till förfång för integreringen. "Den markerar handikappade som en särgrupp" skrev man. Men utredningen föreslog att omsorgslagen måste få fortsätta att gälla. Så blev det också. Dessutom utökades den med dem som fått ett begåvningshandikapp efter en hjärnskada i vuxen ålder.

MJUKA FORMULERINGAR

För alla andra funktionshindrade än utvecklingsstörda förde man in en särskild paragraf i socialtjänstlagen 1981. Till skillnad från omsorgslagen blev det mjuka formuleringar om att socialnämnden ska "verka för" att dessa ska få möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra och "medverka till" att den enskilde får en full sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans behov av särskilt stöd. – Så heter det än i dag.

Omsorgslagen gällde för landstingen ända till 1994 då den ersattes av LSS, lag om stöd och service till vissa funktionshindrade. Kommunerna blev nu huvudman för alla insatser med undantag för "rådgivning och annat personligt stöd",

som landstingen ska ge.

LSS består i huvudsak av omsorgslagen, till vilken en tredje personkrets adderades, nämligen de med andra stora fysiska eller psykiska funktionshinder än utvecklingsstörning. De olika insatserna utvidgades med bl.a. rätten till personlig assistans. Lagen antogs mot Kommunförbundets och flertalet kommuners vilja. De ville att bestämmelserna skulle integreras i socialtjänstlagen.

BRISTANDE TILLÄMPNINGAR AV SOCIALTJÄNSTLAGEN

Vad var orsaken till att utvecklingen gick i motsatt riktning mot den tänkta, d.v.s. mot en vidgad särslag? Redan i mitten av 1980-talet fick regeringen rapporter om den bristande tillämpningen av socialtjänstlagen. Flertalet kommuner hade inte inventerat behovet och många med svåra funktionshinder ställdes utanför. De med psykiska handikapp hade inte ens "upptäckts". Och föräldrar frågade: Ska mitt barn verkligen behöva ha ett begåvningshandikapp för att få hjälp? Räcker det inte med alla de handikapp han redan har?

Som kontrast ökade kvaliteten i och omfattning av omsorgerna om utvecklingsstörda ytterligare tack vare den tvingande särlagen: Vårdhemmen ersattes av gruppbostäder, alla vuxna fick komma till en daglig verksamhet m.m. Under en tioårsperiod från början av 1980-talet och framåt ökade utgifterna för omsorgerna om utvecklingsstörda med fyra procent per år, medan de för sjukvården ökade med mindre än hälften.

LSS – EN PLUSLAG

Formellt har LSS karaktär av en pluslag till socialtjänstlagen: Har vederböran-de ett funktionshinder som ger mer än betydande svårigheter i livsföringen har han rätt till insatser enligt den för honom ekonomiskt och rättsligt fördelaktigare LSS.

Detta med pluslag medförde att handlingar som upprättas ska hållas åtskilda från dem inom socialtjänsten – det råder sekretess dem emellan. Det försvårar "flödet" mellan handläggarna och även för de enskilda som befinner sig i gränslandet

mellan lagarna. Sålunda finns det ett icke ringa antal personer med bistånd med stöd av socialtjänstlagen som är berättigade insatser enligt LSS. Beslutet om en insats får en statisk karaktär, medan funktionshindret och de insatsbehov den enskilde har i verkligheten kan förändra sig över tid.

Den i praktiken totala frihet som kommunerna har att organisera sig avspeglar sig i den stora variationen av hur LSS-frågor handläggs: Alltifrån en decentraliserad beslutsordning till en specialiserad och centraliserad sådan. Orsaken till denna variation beror inte enbart på kommunens storlek, utan tycks mera vara styrd av olika förvaltningskulturer. Detta motverkar den garanti för en likvärdig behandling som medborgaren har rätt att ställa.

Ansökningar, utredning och beslut enligt LSS har större juridisk tyngd än inom socialtjänsten. Det är ju även oftare fråga om en mera kvalificerad och kostsam insats, t.ex. personlig assistans.

MAN RESONERAR SIG FRAM I SOCIALTJÄNSTEN

Inom socialtjänsten resonerar man sig mera fram, väger in om behovet kan tillgodoses på annat sätt och försöker komma fram till ett gemensamt beslut. Handläggningen är mera informell. LSS-handläggaren måste ta ställning till vissa formella kriterier och kan inte väga in alternativa behovslösningar. Den enskildes framställan om en eller flera i lagen specificerade insatser ska bedömas rakt upp och ner.

Inom organisationen för insatser enligt LSS har det efter hand utvecklat sig en betydande handikappkompetens. Det är olyckligt att denna inte kommer den personal tillgodo som arbetar med funktionshindrade personer inom socialtjänsten, enbart av det skälet att dessas behov inte är lika omfattande. Därtill kommer att socialtjänstpersonalen regelmässigt är organiserad som en del av äldreomsorgen, trots att de arbetar med funktionshindrade personer i yrkesverksam ålder.

Professor Karsten Åström i Lund,

Insänt och noterat

som har jämfört de två lagarna, säger att det är svårt att finna ett samlat intresse för att verka för den grupp av funktionshindrade som faller utanför LSS. Dessa personer ses i första hand som hemtjänstklienter. "De går inte ens att identifiera som grupp i kommunala handlingar."

Det har alltså uppstått olika revir kring insatserna för de funktionshindrade till förfång för både dem, kunskapsflödet och ekonomin.

Hur gick det då med LSS? Måttligt bra! Antalet utvecklingsstörda har hållit sig lika, de med förvärvade hjärnskador i vuxen ålder har ökat något, men den tredje personkretsen – de med svåra funktionshinder och omfattande behov – utgör bara 9 000 mot beräknade 50 000-60 000. Sammanlagt får ca 45 000 personer LSS-insatser av kommunerna.

KLANTIG DEFINITION

Detta underskott har inneburit att kostnaderna för reformen blev betydligt mindre än beräknat och som huvudmännen fick pengar för. En del av underskottet beror på felberäkning, annat på en klantig definition av särskilt dem med psykiska funktionshinder. Bland dem finns många som inte söker LSS-insats främst för att de inte får hjälp att ta vara på sin rätt.

Hur många får då hjälp med stöd av socialtjänstlagen tänkt som "baslagen" för de många? Det får endast upp emot 27 000 personer med funktionshinder under 65 års ålder. De får hemtjänst, bor i en bostad med särskild service eller deltar i någon daglig verksamhet.

45 000 personer med funktionshinder får alltså en kvalificerad hjälp med stöd av en lag och 27 000 får hjälp av samma huvudman i samma kommun, men med stöd av en annan lag och av annan personal. Det låter varken förnuftigt eller rationellt.

Principen för LSS – att de med de svåraste funktionshindren ska få förtur till samhällets stöd, så att de så långt som möjligt kan leva som andra – är något av det finaste konkreta uttryck för den humanitära utveckling vårt samhälle har genomgått under de senaste 50 åren. Endast den som sett vresigt inåtvända, fattigklädda utvecklingsstörda på vårdhem och som mött samma person vänlig välkomnande i den egna lägenheten, förstår vilken revolution som LSS kan leda till för den enskilde.

Rättighetslagen LSS måste bibehållas och utvecklas! Generellt sett har personer med svåra handikapp fortfarande en betydligt lägre levnadsnivå i de allra flesta avseenden än andra medborgare. Frågan är bara hur lagen bör se ut i framtiden.

En självklar slutsats av vad jag beskriver är att de 27 000 som får bistånd enligt socialtjänstlagen bör lyftas in i LSS. Därigenom får vi ett enda regelverk för kommunernas insatser till människor med funktionshinder hur svåra eller hur lindriga de än är. De 27 000 får vidgade rättigheter, en större rättstrygghet och mera kvalificerade insatser.

Det bör övervägas att LSS upphör som en särskild lag och i stället blir ett kapitel i socialtjänstlagen. Förutsättningen är givetvis att rättigheterna förblir desamma.

"Ingångskriteriet" för en insats bör endast vara om det är ett funktionshinder – fysiskt eller psykiskt – som förorsakar svårigheter i livsföringen. Såvitt dessa svårigheter kan minskas genom samhällets insats ska vederbörande få sådan. Härigenom kommer man helt bort från diagnoser och beslutsfattarens värderingar och skattningar förskjuts från grad av funktionshinder (som i LSS) till grad av svårigheter i livsföringen, vilket är både lättare och mera adekvat.

Vid en sammanhållen handikapplagstiftning försvinner den organisatoriska splittringen och handikappkunskaperna i kommunen kan tillämpas fullt ut. Byråkratin kommer att minska liksom överklagningar i domstolar.

LSS MÅSTE FÖRBÄTTRAS

LSS måste förbättras på en rad punkter. Både Handikappombudsmannen och Socialstyrelsen har skrivit till regeringen om det. Jag tar upp några här för att illustrera angelägenheten.

Det är alltid den enskilde själv som ska begära att få en insats enligt LSS. Och den ska ges med respekt för dennes självbestämmanderätt. Det är utmärkt, men problemet är att lagen omfattar just de av alla medborgare som har svårast att uttrycka sina behov och föra sin talan. Och det löses sällan genom att man förordnar en god man. Forskare visar att det oftast är nödvändigt med en noggrann förberedelse, i vilken den enskilde och företrädaren inte bara lär sig se och förstå de egna behoven, utan även vilka insatser det

kan vara fråga om och deras utformning. För detta har de behov av en professionell vägledning. Det finns exempel på att en grupp personer med psykiska handikapp, som utan framgång hade sökt LSS-insats, men där 80 procent av dem fick sådana då de stöddes av ett personligt ombud.

Många utvecklingsstörda kan bo i en egen bostad i stället för på en grupp-bostad. För det behöver de ett kvalificerad omvårdnad av samma art som i gruppboenden. Det kan de dock inte få, då sådan inte omfattas av LSS. Det måste man ändra på för att befrämja normaliseringen av livsvillkoren.

ENDAST TIO PROCENT FÅR ERSÄTTNING

En av orsakerna till att endast ca tio procent av dem med psykiska funktionshinder får insatser med stöd av LSS är att dessa inte är utformade med hänsyn till deras behov. Dit hör t.ex. rätten till ett personligt ombud, d.v.s. en yrkesutbildad person som stöder och samordnar insatserna till personen ifråga. Dessutom måste dessa personer få rätt till en meningsfull daglig verksamhet inskriven i LSS som den är för andra.

Insatsen rådgivning och annat personligt stöd har landstingen som huvudman till skillnad från alla andra insatser. Det har fjärrat det expertstöd som de funktionshindrade behöver från de andra insatserna och från den personal som arbetar med dessa. Stadgandet i hälso- och sjukvårdslagen om habilitering och rehabilitering har kommit att ta över mycket av det som av tradition ingått i råd och stöd. Denna oklara gränsdragning har t.o.m. Regeringsrätten klandrat. Följden är en ekonomisk belastning för den enskilde, sämre tillgång och bristande kontinuitet i insatsen. Rätten till råd och stöd måste återställas!

Den bristfälliga implementeringen av LSS beror till dels på att den politiska dimensionen inte intagit den plats som är nödvändig. Politiker har i alltför stor utsträckning litat på och varit beroende av handläggarna. De har sett på LSS som en juridisk konstruktion som tvingats på kommunen. En enhetlig handikapplagstiftning som del av socialtjänstlagen skulle kunna ge politikerna både inspiration och styrka att formulera ett handikappolitiskt program för sin kommun så som enstaka kommuner gjort idag.

KARL GRUNEWALD

Insänt och noterat

Lagstadgade rättigheter

I 1,5 år har jag inte kunnat göra bruk av min kommunala färdtjänst p.g.a. att färdtjänstnämnden i Stockholms län har dragit in alla tillstånd för s.k. särskild förare. Särskild förare innebar att jag hade rätt att välja mina egna förare – något som för mig är nödvändigt eftersom jag p.g.a. talsvårigheter inte kan förklara för främmande människor hur jag vill bli hjälpt.

Färdtjänstnämnden drog in dessa tillstånd med hänvisning till att den nya färdtjänstlagen tolkas som att den innebär att några sociala hänsyn inte längre behöver tas inom färdtjänsten. Jag och många med mig överklagade, men utan verkan.

Det hela känns lika ofruktbart som det kändes på den tiden då vi överklagade socialtjänstbeslut. Förvaltningsdomstolarna gör en strikt laglighetstolkning och menar att kommunerna har rätt i att den nya färdtjänstlagen har givit dem större friheter. Några riksdagsledamöter har motionerat i frågan och regeringen har begravt den i en utredning på Vägverket - vad nu Vägverket vet om kommunal färdtjänst?

Det intressanta är att den nya färdtjänstlagen inte stadgar att kommunerna är förbjudna att väga in sociala hänsyn i färdtjänstverksamheten. I stället handlar det om att kommunerna har fått en större frihet att själva utforma sin färdtjänst, och då utnyttjar man denna frihet till att göra indragningar, trots att man har förståelse för att behoven finns kvar.

Jag ska ta ett annat exempel. Jag har varit beviljad riksfärdtjänst ända sedan den infördes i slutet av 70-talet, alltså under tjugo år. Jag har haft ett generellt tillstånd vilket innebär att man bara behöver ringa när man ska åka. Så länge som riksfärdtjänsten var statlig så var allt frid och fröjd, men när den kommunaliserades så började man göra regelbundna omprövningar. Det senaste är att man gör en omprövning om året – precis som om man hoppas på att mitt behov av riksfärdtjänst ska försvinna.

Vid den senaste omprövningen berättade handläggaren att han hade fått instruktioner av sin chef att dra in alla ge-

nerella tillstånd för flyg som en ren sparatgärd. Han hade gått igenom mina resor och sa: "Ja, du reser ju ganska mycket." Jag hade lust att svara: "Ja, det ska väl du skita i."

Visar inte detta i ett nötskal vad kommunalisering innebär för oss funktionshindrade. När något kommunaliseras så betraktas det inte längre som en rättighet. Då betraktas det i stället som en allmosa som vi ska vara evigt tacksamma för. Jag ska tydligen vara evigt tacksam gentemot mina kommunpolitiker för att jag får komma ut och resa med min riksfärdtjänst, och i framtiden vill de vara med och pröva skäligheten i varje enskild resa.

Svenska Kommunförbundet hävdade förra året i en skrift att LSS kunde avskaffas och ersättas med en gemensam ramlag för hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Liknande tongångar har hörts i kommunerna där det har hävdats att rättigheterna i LSS redan täcktes av socialtjänstlagen. Men varför fanns det då inte t.ex. några personliga assistenter i våra kommuner redan i början av 80-talet då socialtjänstlagen infördes? Och varför var det så svårt för oss innan LSS kom att erhålla tillräckligt många assistanstimmar?

Svaret är att LSS har uttalat att vi har vissa rättigheter – naturligtvis i kombination med en statlig finansiering.

Det absurda är att den service som vi funktionshindrade vill ha från samhället är så grundläggande, att om den dras in får det så drastiska konsekvenser. Att jag inte kan använda min färdtjänst får t.ex. som följd att jag inte kan resa och röra mig ute på egen hand. I princip blir jag alltså satt i husarrest. Vilken annan svensk skulle acceptera det?

Jag menar att det saknas politisk kompetens i dessa frågor ute i kommunerna. Man förstår helt enkelt inte vad man håller på med. Man förstår inte att man begränsar våra möjligheter att arbeta och verka i samhället som alla andra. I stället betraktar man oss fortfarande i många sammanhang som kostsamma vårdfall som ska tas hand om och ha tillsyn.

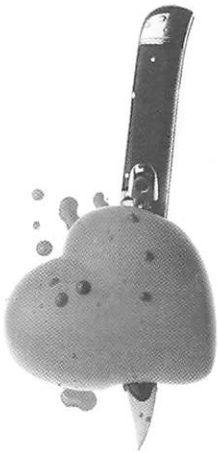
Jag tror att vi i handikapprörelsen måste bli mycket duktigare på att berätta om värdet av lagstadgade rättigheter. Det är egentligen bara när det gäller utvecklingsstörda som det finns en längre tradition av att kräva rättigheter fastställda i lag. Så egentligen ska vi assistansbrukare vara glada för att våra rättigheter bakades in när den gamla omsorgslagen skulle ersättas.

Men frågan är varför utvecklingen kunde bli den motsatta på andra områden. Hur kunde t.ex. riksfärdtjänsten kommunaliseras utan några nämnvärda protester från handikapprörelsen? Och hur kunde man för bara några år sedan genomdriva en ny färdtjänstlag som innebar försämringar och att färdtjänsten bröts ut ur socialtjänsten, utan att handikapprörelsen reagerade?

Finns det inte en naivitet som innebär att vi inte riktigt har uppmärksammat att våra frågor vanligtvis behandlas på ett helt annat sätt när de blir kommunala? I så fall tycker jag att jag kan ha förståelse för en sådan naivitet. För man skulle ju kunna räkna med att de fina uttalanden som görs av politiker på rikspanet om människors lika värde även gäller i kommunala sammanhang. Men så tycks inte vara fallet.

Det saknas alltså konsekvens och reson. Så fort våra frågor blir kommunala så kommer även andra aspekter att vägas in. Då är det plötsligt legitimt att gå in och ta reda på vart man ska åka innan en resa beviljas. Då väger jämlikhetsargumenten lätt. Man är helt enkelt inte intresserad av att ge mig jämlika levnadsvillkor. Då vidtar i stället svensk småstadsmentalitet som går ut på att man först ska ta reda på vad som är ekonomiskt rimligt innan en rättighet beviljas.

BENGT ELMÉN*

En dolkstöt mot TV4:as reklam

STILETTEN riktar en dolkstöt mot TV4 och ett inslag i kanalens reklamkampanj mot rasism.

Två pojkar i sexårsåldern sitter i en tivolikarusell. Den ena är vit och den andra är svart. En speakerröst förkunnar att de båda pojkarna har vitt skilda framtidsutsikter. Den ena pojken har inte ens möjligheter att välja skola, sägs det. I nästa klipp körs den vita pojken iväg i rullstol av den svarta pojken. Speakern talar om att den vita pojkens rullstol har givit honom möjlighet att leva ett mer aktivt liv. Samtidigt ställer speakerrösten frågan om vad vi gör åt våra fördomar.

På redaktionen tolkade vi det så att pojken i rullstol trots allt har ett visst stöd av samhället, till skillnad mot den andra killen. Ett mycket olyckligt sätt att ställa grupper mot varandra, tyckte vi och bad TV4-chefen Jan Scherman om en förklaring.

Han svarade med att vi har missuppfattat filmens budskap. Det är pojken i rullstolen som har de sämsta förutsättningarna och det är honom det handlar om.

Vi vidhåller att filmen i vilket fall ställer grupper mot varandra och undrade om det inte hade varit bättre med en avsändare som hette nolldiskriminering.nu istället för den faktiska avsändaren nollrasism.nu. Rasism har ju som begrepp ingenting att göra med diskriminering av människor med funktionshinder. Nollrasism är en idéell förening som har sitt säte i Ronneby.

Vi har ännu inte fått något ytterligare svar från TV4-chefen. RED*

I ett pressmeddelande från riksdagen 15 november 2000 läser vi: En majoritet i KU, Konstitutionsutskottet, bestående av moderaterna, kristdemokraterna, folkpartiet, centern och miljöpartiet, vill skapa en Ombudsman, genom att slå samman de nuvarande ombudsmännen:

JämO, Jämställdhetsombudsmannen
BO, Barnombudsmannen
DO, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering
HO, Handikappombudsmannen
HomO, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning

Frågan om vem som bör ha huvudmannaskapet, riksdag eller regering, för dessa ombudsmän, måste ses i ljuset av de uppgifter som ombudsmännen tilldelas, anser KU.

Den äldsta av de svenska ombudsmännen, JO, Justitieombudsmannen är ett ämbete under riksdagen, och utövar en del av riksdagens kontrollmakt. Samtliga övriga ombudsmän ovan betraktas av många som "falska ombudsmän" eftersom regeringen är huvudman, inte riksdagen.

Riksdagen beslöt den 16 november att regeringen ska tillsätta en utredning. Den ska undersöka om det går att slå samman några av, eller samtliga ombudsmannainstitutioner, som är underställda regeringen, till en ombudsmannaorganisation.

Socialdemokraterna och vänsterpartiet motsätter sig förslaget i en gemensam reservation. Partierna menar att dessa fem ombudsmän har en annan funktion än JO.*

Vi bad HO, Handikappombudsmannen Lars Löw om en kommentar.

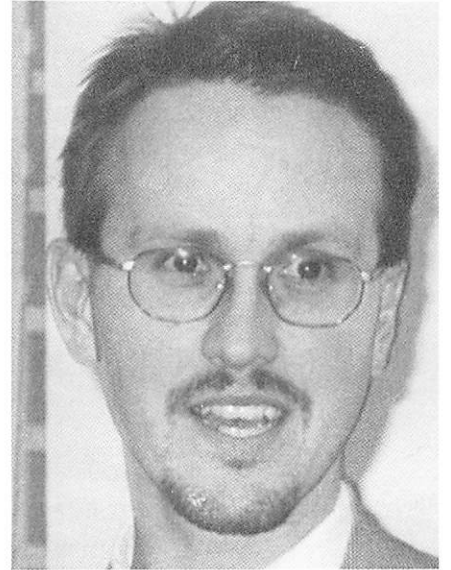
– För det första tror jag inte att det i praktiken finns någon majoritet bakom förslaget eftersom partierna har olika syn på hur ämbetena ska fungera.

– Personligen anser jag att det här är att börja i fel ände. Först måste man se till att man har ett fungerande regelverk för att tillförsäkra medborgaren sina rättigheter.

– Som det ser ut nu skulle vår verksamhet minska betydligt vid en samman-

Insänt och noterat

En ombudsman istället för fem

slagning. De olika ombudsmännen har redan i dag vitt skilda förutsättningar. BO, DO och JämO stöder sig på olika sätt i lagen och HO har sina särskilda bestämmelser att följa.

Ordet ombudsman är ju en svensk exportvara men i det förra numret av STILETTEN föreslog vi i en artikel av Paul Lappalainen att Sverige skulle börja importera förebilder. Länder som Kanada och Australien har ombudsmän med betydligt större auktoritet. Håller du med?

– Jag känner inte exakt till hur det ser ut i de nämnda exemplen men i princip skulle jag vilja ha ett starkt ombudsmannaämbete med kraftfulla verktyg och som stöder sig på ett fungerande regelverk som garanterar medborgarnas rättigheter, säger HO, Lars Löw slutligen.

RED*

** De är regeringens politiska verktyg för att främja utvecklingen inom respektive område samt bistå allmänheten med rådgivning och upplysningsverksamhet. De ska däremot inte, som särskilda kontrollorgan, se till att enskildas rättigheter tillvaratas i olika sammanhang.*

Personlig assistent

För omgående anställning i GIL

Kontakta GIL: Stampgatan 15, 416 64 Göteborg, tel: 031-63 64 80, Fax: 031-15 18 08,
e-post: kontor@gil.org

Variation och flexibilitet

Det du kanske minst trodde är möjligt. Idag kan praktiskt taget vem som helst ratta ett 24-meters långtradarrekpage med full last. Myten om karllakaren och landsvägsriddaren borde sedan länge vara förbi. En rullstolsburen kvinna, långtraderschaufför och brukare av personlig assistans, skulle tack vare ny elektronik och teknik, mycket väl kunna vara din arbetsgivare.

Yrket personlig assistent kan ha många ansikten. Chansen att din arbetsgivare är långtraderschaufför är måhända liten, men de 140 varierande arbetsplatser som GIL erbjuder, borde ge Dig bra möjligheter att hitta något som passar Dig.

I GIL är det nämligen en av våra 140 användare av personlig assistans som leder dig i ditt arbete. Det är också hans eller hennes nära vardag, arbete och fritid du delar. Användaren eller arbetsledaren väljer själv ut sina assistenter och det unika i detta yrke är att även Du som assistent väljer Din arbetsledare.

Anställningsintervjun och den följande provtiden är avgörande för om Du och Din arbetsledare ska trivas tillsammans. Gör ni det så gratulerar vi Dig till ett lyckat yrkesval. Den flexibilitet och de möjligheter till variationer som skiljer assistansyrket från sjukvård och hemtjänst är uppskattad av många och kommer bäst till sin rätt om man är tydlig med sina egna behov och önskningsar och inte minst att man noga lyssnar på arbetsledaren.

Lönerna tävlar gott och väl med löner inom vård och hemtjänst och om veckoslut och kvällsarbete passar Dig är möjligheterna till en förhållandevis bra lön stora. Kommunal har en egen fackklubb på GIL där Du kan få råd och stöd i vissa frågor.

GIL, Göteborgskooperativet för Independent Living ägs och styrs, utan vinstintresse av medlemmarna själva. Endast eget behov av personlig assistans berättigar till medlemsskap. Alternativt kan man få serviceavtal. GIL är arbetsgivare och erbjuder löne- och annan administration. GIL erbjuder dessutom arbetsledarutbildning men också kamrattstöd och en endagsintroduktion för assistenter.

IL, Independent Living är en internationell medborgarrättsrörelse som arbetar för lika rättigheter för människor med funktionshinder. IL är den ideologiska grund som GIL-köoperativet utgår från och den går till stor del ut på att människor med funktionshinder ska ha makten över sina egna liv.

ÖPPET HUS

På tisdags- och torsdagskvällar är det öppet hus med video-filmer, kaffe och snack. Du får också träffa assistenter och arbetsledare. Vi träffas i GIL:s lokaler på Stampgatan 15.
Tel: 031-63 64 80

Kent är siminstruktör. Detta är möjligt tack vare personlig assistans. Assistenten finns med både i arbete på fritid och hemma med hushåll och nära hygien. Foto: Tomas Carlén

Adolf var den som introducerade den internationella medborgarrättsrörelsen Independent Living i Sverige och myntade begreppet "personlig assistans". Här på demonstration för lika rätt. Foto: Micke Berg

Personlig assistans ger människor med funktionshinder ökad rörlighet och skapar också möjligheter att resa både i Sverige och utomlands. Foto:

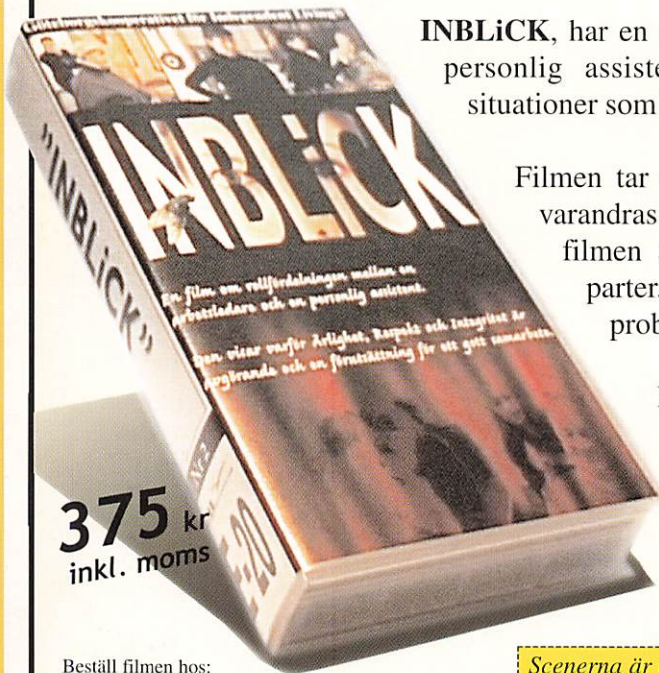
Ratzka Adolf
Petersensväg 2
127 41 Skärholmen

B

Succéfilmen "INBLICK"

Här har Ni chansen till en Bra, Uppskattad Rolig, Allvarig och Tydlig film om personlig assistans, utmärkt som utbildningskomplement till arbetsledare och personliga assistenter.

INBLICK, har en anställningsintervju mellan en arbetsledare och en sökande till personlig assistent som utgångsläge. Detta kompletteras med iscensatta situationer som lättare kan demonstrera vad de olika rollerna handlar om.

Filmen tar också upp situationer som kan inträffa om man inte beaktar varandras Respekt och Integritet som brukare och assistent. Syftet med filmen är att öka samförståndet och rollfördelningen mellan dessa parter. Förhoppningsvis kan dess exempel medverka till att lösa problem i situationer när man inte förstår varandra.

Filmen tar också upp vanliga arbetssituationer i yrket, då intresse för detta visats hos sökande till personlig assistent.

Utmärkt komplement till funktionshindrade arbetsledare i allmänhet eftersom bilden oftast är effektivare än ordet.

Beställ filmen hos:
GIL Stånggatan 15, 416 64 Göteborg
Fax: 031-15 18 08, www.gil.org

Scenerna är medvetet övertydliga
i syfte att locka till skratt—
men också eftertänksamhet.

GIL
Göteborgskooperativet för Independent Living®

Dråpligt och drastiskt om personlig assistans

Göteborgskooperativet för Independent Living, GIL, har gjort en lättsam och bra videofilm om relationen brukare och assistent. Den är dråplig och bitvis lätt drastisk och utmärkt som underlag för en diskussion mellan brukaren och dennes assistenter. Den kan också lämpligen användas initialt när en ny assistent har rekryterats.

WENCHE WILLUMSEN* UTVECKLINGSSEKRETERARE, SHT

Nästa nummer av **STILETTEN** kommer i mars 01